

Ekonomická dimenze mezinárodních vztahů

Úvod do mezinárodních vztahů

2019

Obsah přednášek části „Mezinárodní politická ekonomie“

- **Ekonomická dimenze** mezinárodních vztahů;
- **Mezinárodní politická ekonomie** – geneze disciplíny;
- Problematika vztahu globálního **Severu a Jihu**;
- **Globalizace** – proměny systému mezinárodních politických a ekonomických vztahů;
- **Globální problémy** – trendy a výzvy.

Mezinárodní ekonomické vztahy

- Relevance pro studium **MV**, **MV** a mezinárodní **ekonomie**, **MP** a mezinárodní **ekonomika** – IPE.
- Období vrcholné **studené války** (do 1970s) - dominance bezpečnostních a strategických studií;
 - **MV** nejsou jen **geostrategické soupeření a kooperace** států;
- Turbulentní **období 70. let 20st.:** **distribuce bohatství** a související jevy již nejsou viděny jako důsledek neovlivnitelných zákonů – **mezinárodní ekonomika je politizována...**
- **Politická ekonomie:** interakce **institucí státu** a **trhu:**
 - Vytlačily **jiné způsoby** organizace pol. a ek. záležitostí;
 - Vykazují mimořádnou **efektivitu**;
 - Jsou časově i geograficky **podmíněné**.

Stát a trh

- Jsou klíčovými **institucemi** organizace společenských aktivit:
 - **produkce**, její **koordinace** a **distribuce** výstupů;
 - řešení **konfliktů**, garance podmínek **spolupráce**, kolektivní **rozhodování**;
- Převládly v **konkurenci jiných forem** koordinace:
 - **Stát** (komuna, městské státy, kmenová organizace, impéria);
 - Forma: národní stát, pluralitní demokracie;
 - **Trh** (soběstačnost, alokace na základě potřeby, lokální směna, imperiální příkazový systém, monopol);
 - Forma: tržní koordinace v *soukromé* sféře; kolektivní produkce veřejných statků a redistribuce ve *veřejné* sféře;

Politika vs. Ekonomika

- Pro **trh** je přirozené **eliminovat** veškeré politické/teritoriální **překážky** – pak může fungovat cenový mechanismus a nabídka a poptávka;
- Pro **stát** (teritorialita, loajalita, exkluzivita, legitimní využití síly) je **teritoriální vymezení** (základ **suverenity**) nezbytné = logický **spor**...
- **Základní problém PE**: (dynamika) **tržní koordinace** vede k pohybu **výrobních faktorů** (práce, kapitál) a **ekonomických toků** (obchod, investice) má tendenci **překonat hranice** a **integrovat** (homogenizovat) systém...
- **Kreativní destrukce** (dopad na politické i ekonomické instituce);
- **Ekonomické síly** se snaží uniknout politickým omezením → snaha vlád kontrolovat a ovládnout **ekonomické aktivity** aby sloužily jeho **zájmům** (NZ, skupinové zájmy, individuální zájmy subjektů)...
- **Interakce ekonomiky a politiky vždy** - v moderním světě **proměna**:
 - vzájemná závislost NS - (realismus nerealistický)...
 - demokratizace => **pochopení**, že **NS** (ek. politika) může sloužit **k ovlivnění hospodářských výsledků ve prospěch** konkrétního aktéra.

Základní otázky IPE

- 1) Jak **stát** a politické procesy ovlivňují tvorbu a **distribuci bohatství**?
- 2) Jaký je **vliv tržních mechanismů** a **ekonomických zdrojů** na distribuci moci mezi zeměmi?
- 3) Kdo jsou vítězové a poražení ve světové ekonomice?

Žádný **jedinec** obecně ani nezamýšlí podporovat veřejný zájem, ani neví, jak moc jej podporuje... Má na mysli pouze **svůj zájem** a je v tomto... veden neviditelnou rukou k tomu, aby podpořil cíl, který nebyl vůbec součástí jeho záměru. Ani není vždy pro společnost horší, že jím nebyl. Sledováním vlastního zájmu často podporuje společenský zájem efektivněji, než když kdyby jej skutečně zamýšlel podporovat.

Když mezi dvěma **kmeny** pravěkých lidí žijících v téže zemi vznikla konkurence, tak jestliže... jeden kmen zahrnoval značné množství odvážných, **solidárních** a věrných členů, kteří byli vždy připraveni varovat druhého před nebezpečím a pomáhat si navzájem, pak tento kmen byl úspěšnější a podrobil si druhý... Sobečtí a svárliví lidé nebudou držet pospolu a bez soudržnosti nemůže být ničeho dosaženo.

Liberalismus

- Svobodný trh zvyšuje **ekonomickou efektivitu**...
- Ekonomická aktivita sice zároveň vede k **posilování pozice země** a činí ji mocnější, ale základním **cílem** je prospěch individuálních subjektů...
- Pokrok je definován jako nárůst **bohatství** na jedince – ekonomika má být stabilně rostoucí – absolutní zisk;
- **Moderní ekonomika je pokroková** vs. **politické překážky** trhu vzdorují - musí být **překonány**;
- **Rozvoj / růst** a **dynamika** světové ekonomiky nevyvolává nutně politické konflikty...
- Ekonomika je zdrojem mírových vztahů mezi národy, eliminuje politický konflikt...
- Přirozená vzácnost, tendence k rovnováze, kooperace;
- Dvojí ekonomika: tradiční a moderní...

Ekonomický nacionalismus

- **Ekonomické aktivity** jsou podřízeny budování státu - prvotní je stát a národní bezpečnost a tudíž vojenská síla -> základ fungování MV;
- Potlačuje význam ekonomických faktorů v MV – ekonomika sekundární, vždy v rámci daného **mocenského uspořádání**;
- Střety mezi státy o ekonomické zdroje jsou daností mezinárodního systému;
- Industrializace
 - průmysl je nutný k dosažení soběstačnosti a politické nezávislosti;
 - průmysl znamená moc - vojenskou sílu -> národní bezpečnost;
 - efekt přelévání – celkový rozvoj ekonomiky...
- Relativní zisk je významnější než absolutní zisk...
 - Národy se snaží změnit pravidla platná v MEV ve svůj prospěch a dosáhnout **disproporcionálního zisku**...
- **Liberální ekonomický systém** se nemůže vyvinout bez podpory dominantní země jejíž vlastní zájmy jsou v souladu s jeho existencí;
 - Teorie hegemonické stability (Hegemonie - podmínka liberálních režimů).

Marxistická tradice

- Dialektika dějin, **konfliktní realita**, materialismus, normativní snaha dosáhnout **socialismu**.
- **Kapitalistický vývoj** - důsledek fungování ekonomických zákonů:
 - **disproporcionality** mezi schopností kapitalismu produkovat zboží a schopností konzumentů jej spotřebovat -> prohlubující se **krize**;
 - **koncentrace bohatství** v rukou úzké skupiny efektivních elit a ožebračení mas;
 - **klesajícího zisku** (důsledek cenové konkurence).
- **K. je individuálně racionální ale systémově iracionální;**
- Kapitalismus dočasně **uniká osudu** prostřednictvím **imperializmu**;
- **Zákon nerovného vývoje (kolonialismus)...**
- Teorie **Moderního světového systému**.